
Anmälan mot Hovrätten för Västra Sverige med anledning av dess underlåtenhet att expediera en bilaga till en dom till en part m.m. samt åtgärden att ställa upp förbehåll när bilagan sedermera lämnades ut

Anmälan

I en anmälan till JO framförde advokaten AA, som ombud för BB, klagomål mot Hovrätten för Västra Sverige. AA uppgav att han hade varit offentlig försvarare för BB i ett brottmål i hovrätten. Han var missnöjd med att hovrätten i domskälen inte hade tagit ställning till den bevisning som BB åberopade i hovrätten. Vidare anförde han att varken han eller BB erhöll en sekretessbelagd bilaga till domen när den expedierades. I bilagan redogjordes för de gärningar BB skulle ha begått och vid vilka tillfällen. Först efter en särskild framställning till hovrätten fick AA ta del av bilagan men då med förbehållet att han inte fick förete handlingen för BB.

Utredning

Dagboksbladet, domen den 5 september 2003 inklusive bilaga C, expeditionslistan och en skrivelse den 23 september 2003 i hovrättens mål B 3243-03 samt Högsta domstolens beslut den 5 november 2003 i mål B 3717-03 infordrades och granskades. Vidare inhämtades muntliga upplysningar från referenten i målet i hovrätten, hovrättsassessorn CC. Följande framkom.

BB dömdes den 19 juni 2003 av Göteborgs tingsrätt för bl.a. grov våldtäkt, sexuellt utnyttjande av underårig och sexuellt ofredande till fängelse sex år.

Sedan BB överklagat tingsrättens dom fastställde hovrätten i en dom den 5 september 2003 tingsrättens domslut i de överklagade delarna. Vad gällde omfattningen av de sexuella övergreppen konstaterade hovrätten beträffande målsäganden 1 att denne i hovrätten i vart fall kunnat ange åtta stycken klart avgränsade, tidsmässigt någorlunda fastställbara och i detalj tillräckligt beskrivna tillfällen. Hovrätten fann det tillförlitligen utrett att BB hade gjort sig skyldig till dessa gärningar och hänvisade till att gärningarna framgick av bilaga C. I domslutet förordnade hovrätten att sekretessen enligt 9 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) avseende bl.a. uppgifterna i bilaga C till domen skulle bestå.

Av expeditonslistan framgick inte annat än att domen hade expedierats till den tilltalade och AA.

I hovrättens skrivelse den 23 september 2003 ställd till AA angavs att han erhöll bilaga C till domen med följande förbehåll. Så länge sekretess enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen gäller för handlingarna i fråga får de eller uppgift i dem inte lämnas vidare till annan. Med hänsyn till innehållet i 14 kap. 10 § 2 st. sekretesslagen gäller förbehållet dock inte muntlig uppgift till klaganden.

Högsta domstolen fann i ett beslut den 5 november 2003 inte skäl att meddela BB prövningstillstånd.

CC uppgav att han inte visste vem som beslutade att AA skulle erhålla bilagan med det förbehåll som angavs. Själv hade han varit på kurs vid den tidpunkt då skrivelsen skickades till AA. Han mindes att det i samband med att domen meddelades var tal om att vissa handlingar endast kunde lämnas ut med förbehåll.

Ärendet remitterades till hovrätten för upplysningar och yttrande enligt följande.

1. Expedierades bilaga C till BB och AA tillsammans med domen i övrigt? Om så inte var fallet vilken var anledningen till detta.

2. Vilka överväganden föranledde hovrätten att uppställa förbehåll på sätt som gjordes i skrivelsen den 23 september 2003.

Hovrätten gav in ett yttrande till vilket bl.a. var fogat upplysningar från hovrättslagmannen DD, ordförande vid målets avgörande, och hovrättslagmannen EE, chef på den avdelning där målet handlades.

Hovrättslagmannen DD

För att i största möjliga utsträckning begränsa sekretessen beträffande hovrättens dom i målet sammanfördes de uppgifter för vilka sekretess ansågs erforderlig till en bilaga till domen, kallad bilaga C. JO frågar om denna bilaga expedierades till BB och AA tillsammans med domen i övrigt. Detta går i och för sig inte att utläsa ur expeditonslistan, men med all säkerhet har så inte skett. Domstolssekreteraren FF, som verkställde expeditionen av domen, har uppgett följande. Med hjälp av förteckningen över avsända fax har hon erinrat sig att hon den 5 september 2003 kl. 11.10 på begäran av AA översände domen utom bilaga C per fax till denne och per telefon underrättade honom om att bilagan på grund av sekretessen inte kunde faxas. Hon har inte kunnat erinra sig det fortsatta händelseförloppet, men tror att hon sedan kan ha glömt att översända bilagan.

JO frågar vidare vilka överväganden som föranledde hovrätten att uppställa förbehåll i samband med att bilaga C översändes den 23 september 2003. Jag kan inte erinra mig att jag över huvud taget var konsulterad i detta sammanhang. Jag tjänstgör inte heller normalt på avdelningen. Domstolssekreteraren GG, som verkställde expeditionen, har inte kunnat erinra sig vilka överväganden som gjordes i samband med att bilagan översändes. Troligt är dock att hon före expeditionen rådfrågat någon av avdelningens ledamöter. Det är dock uppenbart att det saknats grund för förbehållet (NJA 2002 s. 433).

Föredraganden hos JO har i tjänsteanteckning 2004-04-14 angett att hovrättsassessorn CC uppgett att han minns att det i samband med att domen gavs var tal om att vissa handlingar endast kunde lämnas ut med förbehåll. Detta är emellertid en missuppfattning, vilket CC nu bekräftat. De diskussioner som förekommit rörande

utlämnande med förbehåll fördes tidigare under målets handläggning i samband med att vissa handlingar som inforrats från bl.a. skolor skulle utlämnas.

Hovrättslagmannen EE

Själv kan jag inte erinra mig att jag har haft någon befattning med expeditionen i målet. Som DD har anfört är det uppenbart att det inte funnits någon som helst grund för ifrågavarande förbehåll och det är bara att beklaga att felet har uppstått. Hur det har kunnat ske får förbli ett mysterium. Det är emellertid självklart att beslut i sekretessfrågor bör fattas och dokumenteras av en formellt ansvarig befattningshavare. Jag har inte lyckats hitta någon sådan dokumentation vare sig i akten eller på aktkappan eller i dagboken. Jag kan dock inte underlåta att göra den anmärkningen att förbehållet inte tycks ha haft någon verkan, eftersom det angavs gälla så länge sekretessen enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen, d.v.s. förundersökningssekretess, gällde. Detta gör dock knappast felet på något sätt ursäktligt.

Det skulle vara värdefullt om det gjordes en genomgång av rutinerna i hovrätten för vad som skall göras när frågor av liknande karaktär uppstår och, inte minst, vem som har att fatta beslut i olika situationer.

Hovrätten

Det är uppenbart att fel har begåtts i hovrätten vad gäller dels expedieringen till parten av bilaga C jämte domen i övrigt, dels uppställande av förbehåll i skrivelsen den 23 september 2003. I yttrandena av DD och EE har närmare utvecklats hur misstagen kunnat ske. Jag beklagar de fel som begåtts och de olägenheter som de kan ha föranlett.

Det är enligt min erfarenhet inte helt ovanligt att sekretesslagens tillämpning vållar problem i domstolarna och att ibland felaktiga sekretessbeslut fattas. Detta är naturligtvis oacceptabelt, men i viss mån förklarligt eftersom lagstiftningen är tämligen sofistikerad och även kan vara svårtillämpad. Mot denna bakgrund hålls det i hovrätten regelbundet undervisning i ämnet offentlighet och sekretess, främst för de yngre domarna som är under utbildning. Även för domstolssekreterarna hålls det intern undervisning, även om det inte varit någon sådan kurs de senaste åren. I Domstolsverkets baskurs för nyanställda domstolssekreterare ägnas en halv kursdag åt sekretessfrågor, och viss sekretessundervisning ges även fiskaler när de genomgår Domstolsverkets obligatoriska fiskalskurs del 2. Också vid regionala chefsdomarmöten som hålls varje år med tingsrättslagmännen och övriga chefsdomare inom hovrättens domkrets tas ibland på förekommen anledning upp frågor med anknytning till sekretesslagens rätta tillämpning.

Det är nödvändigt att sekretessfrågorna nu uppmärksammas inom hovrätten i än högre grad än tidigare. Av det skälet har ett arbete påbörjats med att ta fram en tydlig instruktion för handläggningen av sekretessfrågor inom hovrätten (se bifogade utkast till instruktion, här utelämnad, JO:s anmärkning). Därvid skall den nuvarande hanteringen av olika typer av ställningstaganden beträffande sekretess kartläggas och lämpliga rutiner läggas fast. Ett av hovrättsråden, som har särskilt djupa kunskaper på området offentlighet och sekretess, har fått i uppdrag att hålla i projektet. All personal i hovrätten kommer att omfattas av den interna utbildnings-satsningen, som kommer att vara regelbundet återkommande.

AA gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

BB överklagade en dom meddelad av Göteborgs tingsrätt i vilken han bl.a. hade dömts för grov våldtäkt och sexuellt utnyttjande av underårig. Hovrätten fastställde i sin dom tingsrättens domslut i de överklagade delarna. Av utredningen framgår att hovrätten, när domen expedierades till BB och hans försvarare, inte skickade med en bilaga till domen av vilken framgick vilka gärningar som hovrätten hade funnit styrkta.

I 30 kap. 7 § sista stycket rättegångsbalken (RB) föreskrivs att när ett mål avgjorts, skall parterna snarast underrättas skriftligen om utgången i målet.

14 kap. 5 § sekretesslagen reglerar förhållandet mellan lagens bestämmelser om sekretess och den rätt till partsinsyn i domstolars och förvaltningsmyndigheters handläggning av mål och ärenden som följer av andra regler eller principer. Enligt huvudregeln i första stycket hindrar inte sekretess att en part tar del av handlingar eller annat material i målet eller ärendet. Handling eller annat material får dock inte lämnas ut, i den mån det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådant fall skall myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller, i den mån det behövs för att han skall kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen skall skydda.

Av samma bestämmelses andra stycke följer emellertid att sekretess aldrig hindrar att en part tar del av en dom eller ett beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess någon begränsning i en parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörandet av ett mål eller ärende.

En sådan möjlighet som anges i 14 kap. 5 § första stycket sekretesslagen att undanhålla en part viss utredning har ansetts vara främmande för handläggningen vid allmän domstol. Därför har bestämmelsen i andra stycket tillkommit (se prop. 1979/80:2 s. 335). I fråga om själva rättegången är det vidare en grundläggande princip i svensk rätt att den som är part i ett mål skall ha rätt att ta del av allt material i målet. Denna princip har ansetts så självklar att den inte direkt uttryckts i rättegångsbalken (jfr prop. 1986/87:89 s. 145). Det anförda innebär att bestämmelsen i första stycket inte är tillämplig i fråga om en parts rätt att ta del av en dom eller ett beslut i målet eller ärendet eller att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörandet av ett mål eller ärende. Härav följer således att sekretesslagens regelsystem över huvud taget inte kan göras gällande mot part i dessa hänseenden.

Hela domen inklusive bilaga C borde således, som hovrätten konstaterat i sitt remissvar, ha expedierats till BB och AA. Av remissvaret framgår att hovrätten inte kunnat klarlägga orsaken till att bilagan inte expedierades med domen i övrigt men att det troligen var ett förbiseende. Ytterligare utredningsåtgärder i denna del framstår inte som meningsfulla.

AA begärde, när han inte erhöll domen i sin helhet, att få ta del av den bilaga som saknades. Han fick då denna tillsammans med en skrivelse i vilken angavs att handlingen överlämnades med förbehållet att så länge sekretess gällde enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen för handlingen i fråga fick uppgifterna i den inte lämnas vidare till annan. Förbehållet gällde dock inte muntlig uppgift till klaganden.

När en sekretessbelagd uppgift med stöd av 14 kap. 5 § sekretesslagen lämnas till en enskild, får myndigheten ställa upp förbehåll som inskränker mottagarens rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den (14 kap. 10 § första stycket 1 sekretesslagen). Av vad som nyss har sagts om innebörden av bestämmelsen i 14 kap. 5 §

sekretesslagen följer att det inte är möjligt att ställa upp ett förbehåll i fråga om sådana omständigheter som en part har rätt att få del av enligt rättegångsbalken (se NJA 2002 s. 433 samt RH 1994:41 och 1999:77). Detta gäller också i fråga om parts rätt att få del av en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende. Hovrätten har således saknat rättslig grund för sin åtgärd att ställa upp förbehåll för utlämnandet av bilaga C till domen.

Av utredningen har inte heller kunnat klarläggas anledningen till att förbehållet uppställdes och vem som beslutade om detta. Det borde självfallet framgå av akten vem som beslutade i denna fråga. I likhet med EE kan jag också konstatera att förbehållet, eftersom det angavs gälla så länge förundersökningssekretess förelåg, även av den anledningen framstår som märkligt.

Sammanfattningsvis förtjänar hovrätten kritik för att bilaga C till domen inte expedierades till BB och AA tillsammans med domen i övrigt samt för att förbehåll uppställdes när bilagan väl tillställdes försvararen.

Vad AA i övrigt har anfört och vad som i övrigt framkommit föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.